

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030508 «Фінанси і кредит»
(шифр та найменування спеціальності)

на тему: **«Доходи Державного бюджету України:
проблеми планування та виконання»**

Виконавець:

студентка факультету фінансів та банківської
справи

Багрянцева Тетяна Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст.викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Богатирьова Євгенія Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми: Державний бюджет – це невід’ємний атрибут кожної країни та важливий інструмент реалізації економічної та соціальної політики держави. Дослідження проблем формування дохідної частини Державного бюджету України викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. Через державний бюджет органи державної виконавчої влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальної політики з врахуванням довгострокових інтересів країни. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і зайнятості.

Зараз, у дуже складний і непередбачуваний час, існує багато суперечок з приводу формування та використання коштів державного бюджету України. На сучасний момент ми знаходимося у складному економічному, політичному та соціальному становищі.

Аналіз формування дохідної частини Державного бюджету України перш за все потрібен для детальної оцінки основних джерел надходження, динаміки їх змін, визначення факторів впливу, що призвели до відхилень по кожній статті доходів бюджету. В подальшому здійснюється обґрунтування сучасного стану макроекономічних показників розвитку економіки України, що пов’язане з дохідною частиною бюджету.

Мета дослідження узагальнення теоретичних, законодавчих та практичних аспектів формування Державного бюджету України та обґрунтування шляхів удосконалення планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України.

Завдання дослідження:

- розкрити соціально-економічну сутність доходів, їх призначення та роль;
- визначити класифікацію доходів бюджету;
- дослідити нормативно-правове забезпечення планування та формування доходів Державного бюджету України;
- провести аналіз планування та виконання доходів Державного бюджету;
- дослідити динаміку податкових надходжень Державного бюджету;
- здійснити моніторинг інших надходжень Державного бюджету України;
- розглянути зарубіжний досвід планування та виконання Державного бюджету та можливість його імплементації у вітчизняну практику;
- визначити напрями вдосконалення планування та виконання доходів Державного бюджету України.

Об’єкт дослідження: процес планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України

Предмет дослідження: економічні відносини, що виникають в процесі планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України.

Методи дослідження: системний, аналітичний, статистичний, порівняльний, прогнозуючий, дедуктивний, індуктивний, методи аналізу та синтезу, графічний, метод аналогії та ін.

Інформаційна база дослідження: законодавчі та нормативні акти з питань справлення податків до податкової системи України, періодичні видання, статистичні звіти, монографії, навчальні посібники, Інтернет ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (39 найменувань) та 4-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. Основний зміст викладено на 22 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади формування дохідної частини бюджету»* розглянуто соціально-економічна сутність, призначення та роль доходів Державного бюджету, класифікація доходів бюджету та нормативно-правові аспекти планування та формування дохідної частини бюджету.

У другому розділі *«Основні тенденції формування доходів Державного бюджету України за 2014-2018 роки»* здійснено аналіз планування та виконання доходів Державного бюджету, досліджено динаміка податкових надходжень як важливої складової доходів Державного бюджету та проведено моніторинг інших надходжень до дохідної частини бюджету.

У третьому розділі *«Стратегічні орієнтири формування дохідної частини Державного бюджету України»* виявлено вплив економічних та соціальних факторів на планування та виконання Державного бюджету, розглянуто зарубіжний досвід планування та використання доходів бюджету та можливості його використання в Україні, та наведені напрямки вдосконалення планування та виконання дохідної частини бюджету.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра узагальнено теоретичні, законодавчі та практичні засади формування Державного бюджету України. На цій основі обґрунтовано шляхи удосконалення планування та виконання дохідної частини Державного бюджету України.

За результатами проведеного дослідження сформульовані наступні висновки:

1. В процесі дослідження було встановлено, що правильне формування та використання доходів бюджету держави сприяє підвищенню ефективності соціально-економічного розвитку країни та його подальшої стабілізації. Бюджетна система України є невід'ємною складовою фінансової системи та головним механізмом здійснення і проведення фінансової політики держави. У дохідній частині бюджету зосереджується та частина вартості ВВП, яка у процесі розподілу та перерозподілу доходів і нагромаджень може бути спрямована на розвиток економіки держави, соціальний захист населення, соціально-культурні заходи, потреби оборони, управління. Тобто, доходи державного бюджету, як комплексний

фактор впливу на соціально-економічне становище держави, надає можливість здійснювати перерозподіл коштів на користь пріоритетних галузей економіки та вирішувати проблеми соціального захисту населення.

2. Дослідивши різні погляди науковців, можна узагальнити, що доходи державного бюджету доцільно визначити як частину бюджетних ресурсів держави, що надходить до основного загальнодержавного фонду, сформованого для фінансування суспільно необхідних видатків з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки, підвищення матеріального добробуту і культурного рівня населення, забезпечення обороноздатності країни, утримання державних органів управління та вирішення завдань суспільного розвитку.

3. Проведений аналіз бюджетної класифікації з точки зору організаційної та юридичної ролі у здійсненні контролю за фінансовою діяльністю суб'єктів бюджетного процесу, дав можливість порівняти показники Державного бюджету та місцевих бюджетів, розглянути бюджети усіх рівнів та їх провести їх економічний аналіз. З метою збалансування бюджетів та забезпечення принципу самостійності кожної ланки бюджетної системи доходи бюджетів розмежовуються між кожною ланкою. В процесі розмежування доходів вирішуються такі завдання: забезпечення збалансованості кожного бюджету та рівномірності надходжень коштів до бюджетів протягом бюджетного року. Різноманітність видів доходів бюджету дозволяє класифікувати їх за різними ознаками, наприклад, за суб'єктами й об'єктами відносин, які виникають, бюджетним значенням, формами, методами і умовами залучення, територією стягнення.

4. У сфері бюджетних відносин помітне місце належить бюджетним документам, що регламентують виконання бюджету за дохідною та видатковою частинами формування дохідної частини бюджету, а також регламентація доходів здійснюється згідно з бюджетним законодавством України: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон про Державний бюджет на поточний рік та інші закони, що регулюють бюджетні відносини; нормативно-правові акти. Конституцією України визначено загальні засади формування бюджетної системи України, побудовані на справедливому і неупередженому розподілі суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами, а Бюджетний кодекс України встановив верховенство бюджетного законодавства, оскільки всі нормативно-правові акти мають застосовуватися у частині, що не суперечить йому та Закону про Державний бюджет України.

5. На основі проведеного дослідження було визначено, що важливою складовою бюджетного планування є багатоаспектний аналіз факторів, які впливають на формування бази з окремих видів доходів бюджету, групування цих факторів і застосування комбінованого підходу до прогнозування та планування бюджетних надходжень. Зауважимо, що кожний окремий вид доходів бюджету має свою специфіку планування та прогнозування, тому необхідно використовувати різні методи для визначення їх очікуваних значень. Виконання державного бюджету України здійснюється шляхом впровадження комплексу заходів із забезпечення повного й своєчасного виконання плану доходів і витрат. При цьому виконання дохідної частини бюджету означає надходження не тільки загальної суми

передбачених коштів, а й по кожному джерелу. Порівняння показників доходів Державного бюджету з тими, які були заплановані, допомагає виконати детальну оцінку основних джерел надходження, динаміку їх змін, визначення факторів впливу, що призвели до відхилень по кожній статті доходів бюджету. У Державному бюджеті України за 2018 рік податкові надходження займають близько 82%, тобто є найбільшою бюджетоутворювальною ланкою. Другу за розміром серед доходів до Державного бюджету (17,74%) та третю (0,75%) частку становлять відповідно неподаткові надходження та офіційні трансферти.

6. Проведений аналіз податкових надходжень до Державного бюджету України дозволив зробити висновок, що за останні 5 років сума податкових надходжень зросла вдвічі, але попри абсолютний приріст, їх частка у бюджеті є нестабільною. Найбільшу частку податкових надходжень становить податок на додану вартість (ПДВ). Він втратив основну роль джерела доходів державного бюджету України і фактично використовується як інструмент регулювання його виконання. У 2018 році дохід до бюджету від ПДВ із ввезених в Україну товарів склав 295,4 млрд. грн. У порівнянні з 2014 роком ця сума також зросла майже втричі – тоді було 107,3 млрд. Недостатність забезпечення виробничого потенціалу в Україні не дає змогу спрямувати акумульовані кошти у потрібному для населення руслі, а саме на соціальні заходи. Саме тому, в Україні є доречним реформування системи податків не у бік поповнення бюджету, а у бік збільшення доходів громадян.

7. Аналіз інших надходжень до Державного бюджету України дав змогу охарактеризувати тенденцію до зменшення їхньої ролі у доходах бюджету. По-перше, оскільки така динаміка є результатом економічної кризи – рівень виробленого ВВП (основного джерела податкових доходів) настільки низький, що не дає змоги забезпечити надходження достатніх доходів до бюджету. По-друге, це свідчення вкрай низької ефективності податкової системи і податкової служби. Однак, зважаючи на значну частину неподаткових надходжень у доходах бюджету України, їхня роль в забезпеченні перерозподільчих процесів є суттєвою і в найближчій перспективі особливо не знижуватиметься. Неподаткові надходження у 2018 році до загального фонду державного бюджету становили 99,1% від плану, оскільки недовиконання надходжень від трансферту прибутку НБУ було компенсовано перевиконанням надходжень за іншими категоріями, передусім надходженнями від дивідендів та прибутку державних компаній. Тому важливим завданням фінансового апарату держави є пошук шляхів удосконалення механізму мобілізації цих надходжень, ефективного використання його складових у процесі наповнення бюджетів.

8. Достідження економічних факторів, які створюють найбільший вплив на динаміку доходної частини бюджету, наступні: стабільність податкової системи, платіжна дисципліна, організація взаєморозрахунків в економіці, податкова культура, наявність санкцій, у тому числі кримінальна відповідальність за несвоєчасну сплату податків та інших платежів, оптимізація податкового процесу. Ці фактори безпосередньо впливають на обсяги доходів бюджету. Так, від рівня заробітної плати, як основного джерела доходів населення, залежать надходження

податку з доходів фізичних осіб. Рівнем податкоспроможності населення і суб'єктів господарювання визначаються загальні можливості бюджету щодо акумуляції податкових платежів за різними видами податків та зборів.

9. Аналіз закордонного досвіду формування доходів бюджету та їхнього регулювання в умовах економічної нестабільності дав змогу виокремити кілька напрямів, які можуть значно покращити та стабілізувати економічне становище в країні: збільшення обсягів податкових надходжень шляхом підвищення ставок акцизного мита; скорочення неефективних податкових пільг та збільшення оподаткування великих платників податків; збільшення неподаткових надходжень шляхом розширення кола наданих державних платних послуг. Реалізація вищенаведених заходів дозволить забезпечити відкритість, прозорість і єдність у бюджетному процесі, справедливий розподіл загальносуспільного багатства між громадянами та територіальними громадами, створить реальні можливості для подальшої стабілізації соціально-економічного розвитку суспільства держави.

10. Виявлені при дослідженні існуючі проблеми наповнення дохідної частини Державного бюджету дозволили запропонувати наступні заходи: здійснення моніторингу із застосуванням аудиту, аналізу та постійного контролю за стягненням податків та мобілізацією доходів бюджету; своєчасна розробка, експертиза, всебічне обговорення й затвердження Верховною Радою проекту «Закону про Державний бюджет»; залучення іноземного капіталу до України; забезпечення стабільності, простоти й однозначності в трактуванні податкового законодавства; проведення інвентаризації діючих пільг та пільгових режимів з метою оцінки їх ефективності та доцільності; переорієнтація податкової політики із суто фіскальних цілей на стимулювання економічного зростання тощо. До відчутного збільшення абсолютного обсягу надходжень до бюджету позитивно вплине запровадження стратегічного бюджетного планування, серед основних напрямків якого можна виділити: підвищення добробуту та стабільність соціального захисту населення, зростання інвестицій в реальний сектор економіки, підвищення конкурентоспроможності економіки держави, модернізацію базових галузей економіки держави тощо.

АНОТАЦІЯ

Багрянцева Т.В. «Доходи Державного бюджету України: проблеми планування та виконання».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «6.030508 «Фінанси і кредит»»

(шифр та назва спеціальності)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти

Проаналізовано сутність доходів Державного бюджету, їх класифікацію, нормативно-законодавче забезпечення планування та виконання доходів Державного бюджету, проведено аналіз доходів Державного бюджету в цілому, здійснено моніторинг податкових та інших надходжень до Державного бюджету України. Досліджено зарубіжний досвід планування та виконання доходів Державного бюджету.

Запропоновано напрями удосконалення планування та виконання доходів Державного бюджету, а саме: збільшити обсяг податкових надходжень за рахунок підвищення ставок акцизного податку та ввізного мита, скорочення неефективних податкових пільг та збільшення оподаткування великих платників податків; збільшити неподаткові надходження за рахунок розширення кола наданих державних платних послуг.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, доходи Державного бюджету, податкові та неподаткові надходження, валовий внутрішній продукт.

ANNOTATION

Bahriantseva T. “Revenues of the State Budget of Ukraine: problems of planning and implementation”.

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty «6.030508 Finance and Credit»

(code and name of the specialty)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The work deals with the theoretical aspects of the essence of the State Budget revenues, their classification, normative and legislative support for planning and implementation of the State Budget revenues, the analysis of the State Budget revenues as a whole, and the monitoring of tax and other revenues to the State Budget of Ukraine have been analyzed. The foreign experience of planning and execution of state budget revenues has been researched.

Author analysis directions of improvement of planning and execution of revenues of the State budget, namely: increase the volume of tax revenues by increasing the rates of excise and import duties, reducing inefficient tax breaks and increasing the taxation of large taxpayers; increase non-tax revenues by expanding the range of government paid services provided.

Keywords: budget, budget policy, revenues of the State Budget, tax and non-tax revenues, gross domestic product.